

ƏLİZADƏ FİDAN DINAR QIZI

Bakı Slavyan Universiteti
Şamil Əzizbəyov küç., 102
fidanelizade65@gmail.com

ÜMUMTƏHSİL MƏKTƏBLƏRİNDƏ DİSTANT TƏHSİLDƏN İSTİFADƏ ÜZRƏ İŞ SİSTEMİ

XÜLASƏ

XXI əsrdə informasiya-kommunikasiya texnologiyaları cəmiyyətin inkişafını şərtləndirən ən mühüm amilə çevrilib. Dövlət idarəçiliyinin, iqtisadi və sosial sahələrin, vətəndaşların ictimai və fərdi həyatının informasiyalaşdırılması zəruri şərtidir ki, onun yerinə yetirilməsi istənilən ölkəyə müasir informasiya sivilizasiyasında layiqli yer tutmağa iddialıdır.

Geniş mənada distant təhsil müasir texnologiyalardan istifadə etməklə məsafədən biliklərin mənimsənilməsi prosesidir, onun əsas rolunu İnternet oynayır. Distant təhsil biliklərin ötürülməsinin müəyyən modelinə əsaslanır. Bilik mənbələri şəbəkənin həm xüsusi hazırlanmış, həm də əsas telekommunikasiya mühitində mövcud olan informasiya resurslarıdır, məsələn: verilənlər bazası, informasiya sistemləri və s.

Açar sözlər: *distant təhsil, məktəb, internet, texnologiya, telekommunikasiya, sinxron, asinxron və hibrid öyrənmə*

Distant təhsil dedikdə, informasiya elektron internet şəbəkəsinin resurslarından istifadə etməklə, təlimin və müstəqil işin müxtəlif mərhələlərində müəllim və tələbələr arasında interaktiv qarşılıqlı əlaqəni təmin edən kompüter və telekommunikasiya texnologiyalarından istifadə etməklə təlim forması başa düşülür.

İnternet texnologiyaları dövründə həyatımızın bir çox aspektləri şəbəkəyə ötürülür və bununla da informasiya cəmiyyətinin inkişaf tempini sürətləndirir və coğrafi maneələri aşmaqla yanaşı, xüsusi qayğıya ehtiyacı olan insanların maraqlarını qarşılıyır.

Kifayət qədər uzun müddətdir ki, ali təhsil müəssisələrinin tələbələri üçün qiyabi kurs fəaliyyət göstərir. Lakin bu formanın imkanları əhəmiyyətli dərəcədə məhduddur. İnternet onları genişləndirməyə, distant təhsili həqiqətən tam və hərtərəfli etməyə imkan verir.

Təhsilin strateji məsələləri üzrə mütəxəssislər distant təhsil sistemini 21-ci əsrin təhsil sistemi adlandırırlar. Distant təhsil mövzusunun aktuallığı ondan ibarətdir ki, əvvəllər texnologiya sahəsində cəmlənmiş sosial tərəqqinin nəticələri bu gün informasiya sferasında cəmləşir. Hazırda onun inkişaf mərhələsini telekommunikasiya kimi xarakterizə etmək olar. Bu ünsiyyət, məlumat və bilik sahəsidir.

Bu gün distant təhsil zaman və məkandan asılı olmayaraq kütləvi davamlı öz-özünə öyrənmə və universal məlumat mübadiləsi sistemlərini yaratmağa imkan verir. İndiki vaxtda stereotiplər çox sürətlə məhv edilir və son vaxtlara qədər yeganə doğru və düzgün görünənlər artıq belə birmənalı qiymətləndirmə doğurmur. Təhsil prosesi o proseslərdəndir ki, təhsildə yeni sxem və yanaşmaların sistemli tətbiqi olmadan mövcud ola bilməz. Distant təhsil ümumilikdə təhsilin mühüm aspektlərindən biridir.

Distant təhsil sistemi fərdi kompüterdən (FK) və İnternetə çıxışdan istifadə etməklə lazımi bacarıq və yeni biliklər əldə etməyə imkan verir. Fərdi kompüterinin yerinin əhəmiyyəti yoxdur, ona görə də siz evdə, işdə, distant təhsil mərkəzlərindən birində onlayn sinifdə, eləcə də İnternet bağlantısı olan fərdi kompüterin olduğu hər hansı digər yerdə təhsil ala bilərsiniz. Bu distant təhsilin ənənəvi formalardan ən mühüm üstünlüyüdür.

Bundan əlavə, distant təhsil sistemi sosial vəziyyətindən asılı olmayaraq bütün insanlara (şagirdlər, tələbələr, mülki və hərbiçilər, işsizlər və s.) ölkənin istənilən bölgəsində və xaricdə təhsil almaq və məlumat əldə etmək hüquqlarını həyata keçirmək üçün bərabər imkanlar verir.

Hər hansı bir təhsil forması kimi, distant təhsil də müəyyən komponent tərkibə malikdir: təhsilin bütün formaları üçün sosial sifarişlə müəyyən edilmiş məqsədlər; məzmun, həm də əsasən müəyyən bir təhsil müəssisəsi növü üçün mövcud proqramlar, metodlar, təşkilati formalar, tədris vəsaitləri ilə müəyyən edilir. Distant təhsildə son üç komponent istifadə olunan texnoloji bazanın xüsusiyyətləri ilə müəyyən edilir (məsələn, yalnız kompüter telekommunikasiyası, çap mediası ilə birlikdə kompüter telekommunikasiyası, CD-lər, sözdə iş texnologiyası və s.).

Məktəbin global təhsil məkanına daxil olması prosesi təkmilləşməni, həmçinin kompüter və informasiya komponentinin ciddi şəkildə yenidən istiqamətləndirilməsini tələb edir. İnformasiya partlayışı bir çox problemlərin yaranmasına səbəb olub ki, bunlardan ən mühümü öyrənmə problemidir. Təlimin avtomatlaşdırılması ilə bağlı məsələlər xüsusi maraq doğurur, çünki texniki vasitələrdən istifadə etmədən “əl üsulları” öz imkanlarını çoxdan tükəndirmişdir. Tədrisin avtomatlaşdırılmasının ən əlçatan forması kompüterlərdən istifadədir, yəni kompüter vaxtının öyrənilməsi və şagird və tələbələrin biliyinin test sorğusunun nəticələrinin emalı üçün istifadə edilməsidir. Kompüterlərin artan istifadəsi informatika müəllimlərinin tədris vəsaitlərinin yaradılması zamanı istifadə etdikləri mürəkkəb proseduru avtomatlaşdırmağa və bununla da sadələşdirməyə imkan verir. Beləliklə, müxtəlif növ “elektron dərsliklərin” və tədris vəsaitlərinin kompüterdə təqdim edilməsi bir sıra mühüm üstünlüklərə malikdir.

Distant təhsil texnologiyaları təhsil prosesini sadələşdirmək və onun keyfiyyətini yüksəltmək üçün nəzərdə tutulub. Onların köməyi ilə repetitorlar şagird və tələbələrə lazımi məlumatları çatdırır, onların biliklərini yoxlayır, rəy toplayır, sualları cavablandırır, foto, video və audio material mübadiləsi aparır. Vasitələrin seçimi çox vaxt təhsil prosesinin bütün iştirakçılarının məqsədlərindən, imkanlarından, maraqlarından və üstünlüklərindən asılıdır.

Bu gün distant təhsilin çoxlu sayda növləri mövcuddur. Şərti olaraq, onları üç böyük qrupa bölmək olar.

- *Sinxron öyrənmə.* Bir qrup tələbə eyni vaxtda təhsil alır. Sinxron öyrənmə tez-tez onlayn təhsildə, dərslər real vaxt rejimində keçirildikdə istifadə olunur. “Eyni vaxtda” mənasını ifadə edən “sinxron” təhsil canlı kommunikasiya tələb edir. Sinxron öyrənməyə nümunə olaraq telekonfransları göstərə bilərik. Bu təhsil növü digər məsafədən təhsil formalarından çevikliyinə görə seçilir, müəllim və şagirdlərin görüşmələrinə şərait yaradır.

- *Asinxron öyrənmə* sinxron öyrənmənin əksi olub tələbələrə daha çox azadlıq verir, onların mobilliyini artırır, onlayn şəkildə ünsiyyət qurmaq, viktorinalar təşkil etmək, video komentlərlə rəy bildirməyə imkan verir. Tələbələr müəyyən edilmiş müddətlərdə bir-birindən müstəqil təhsil alırlar. Bununla belə, asinxron öyrənmə vaxt çərçivəsi olmadan da ola bilər. Bu zaman tələbələr ən çevik cədvəl üzrə təhsil alırlar.

- *Qarışıq və ya hibrid təhsil.* Sinxron və asinxron öyrənməni birləşdirir. O, öyrətmə metodu olub, texnologiya və rəqəmsal media vasitəsilə tapşırıqları həll etməyə, tələbələrə öyrənməni daha tez aşılamağa kömək edir. “Flipped classroom” qarışıq öyrənmə olub, tələbələrə materialları dərstdən əvvəl görməyə şərait yaradır. Müəllim nəzarəti altında tapşırıqlar sinif ortamında həll olunur. a həm üz-üzə, həm onlayn və ya rəqəmsal kurs komponentlərinin qarışığı daxildir. Bu təlim növündə fərdi və onlayn elementlər daha zəngin öyrənmə təcrübəsi yaratmaq üçün birlikdə işləyir və sadəcə müxtəlif formatlarda kurs məzmununu təkrarlamır. Hibrid öyrənmədə istifadə edilən ən çox yayılmış texnologiya videodur, lakin adaptiv təlim platformaları, planşetlər, smartfonlardan da istifadə olunur.

Bu qrupların hər birində aşağıdakı distant təhsil növləri mövcud ola bilər:

Video konfrans; audio konfranslar; vebinarlar; video mühazirələr; audio mühazirələr; mətn formatında mühazirələr; təqdimatlar; qeydlər; hallar; radio və telekommunikasiya üsulları.

Həm üz-üzə, həm də onlayn öyrənmənin üstünlükləri və zəif tərəfləri var. Hibrid öyrənmənin məqsədi hər hansı zəif nöqtələr olmadan tək bir öyrənmə təcrübəsi yaratmaq üçün iki formatı birləşdirməkdir.

Telekommunikasiya texnologiyaları distant təhsildə təhsil dialogunun təmin edilməsində mühüm rol oynayır. Təlim olmadan, müəllim və şagird arasında sabit dialog olmadan ünsiyyət mümkün deyil. İnformasiya-kommunikasiya texnologiyalarının hazırkı inkişaf səviyyəsi insanlara sərhədsiz açıq informasiya mühiti yaratmağa kömək edən global distant təhsil sisteminin yaradılması üçün real zəmin yaradır. Fiziki məsafələrdən asılı olmayaraq, yeni informasiya texnologiyaları müəllim və tələbə arasında interaktiv ünsiyyətin həmişə müəyyən edici xüsusiyyət olmasını təmin edir.

Müasir cəmiyyətdə, sürətli məlumat artımı ilə, bir mütəxəssis demək olar ki, bütün həyatını öyrənməlidir. Əgər əvvəllər birdəfəlik öyrənməyə imkanınız olsaydı və bu bilik ehtiyatı bütün həyatınız üçün kifayət edirdisə, bu gün “həyat boyu təhsil”

ideyası bilik və təlim texnologiyalarının ötürülməsinin yeni üsullarının axtarışına ehtiyac yaradır.

Ədəbiyyat

1. Bykov, V.Yu. (2001). Distance education is a promising way to the development of professional education. *Pedagogichna gazeta*. No. 1, p.2
2. Holmberg, B. (2003). Distance education in essence. An overview of theory and practice in the early twenty-first century 2nd ed. *Bibliotheks-und Informationssystem der University Oldenburg*, 119 p.
3. Korsunska, N.O. (2000). Distance education: approaches to implementation. Modern information technologies and innovative methods of training in vocational training: methodology, theory, experience, problems: Collection. of science works. Kyiv-Vinnytsia: DOV Vinnytsia, p.29-32.
4. Демкин В.П., Можаяева Г.В. Технологии дистанционного обучения. - Томск, 2002.
5. Полат Е.С., Бухаркина М.Ю., Моисеева М.В., Петров А.Е. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования / Под ред. Полат Е.С. - М.: Академия, 2001. - 272 с.
6. <https://tsput.ru/res/informat/aosit/Lecture3.htm>
7. https://knowledge.allbest.ru/pedagogics/2c0a65635a2ac69a5d53b89421306c26_0.html
8. <https://cyberleninka.ru/article/n/distantcionnoe-obrazovanie-sistema-funksii-i-osobennosti>

АЛИЗАДЕ ФИДАН

ДЕЙСТВУЮЩАЯ СИСТЕМА ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ДИСТАНЦИОННОГО ОБРАЗОВАНИЯ В ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ШКОЛАХ АННОТАЦИЯ

В XXI веке информационно-коммуникационные технологии стали важнейшим фактором, определяющим развитие общества. Информатизация государственного управления, экономической и социальной сфер, общественной и индивидуальной жизни граждан является необходимым условием, выполнение которого позволяет любой стране претендовать на достойное место в современной информационной цивилизации.

Дистанционное обучение в широком смысле - это процесс получения знаний на расстоянии при помощи современных технологий, главную роль среди которых играет Интернет. Именно с развитием всемирной паутины связывают широкое распространение дистанционного образования по всему миру в качестве серьезной альтернативы традиционным формам обучения. И это вполне закономерно, учитывая, какие возможности оно предоставляет учащимся.

В основу дистанционного образования положена определенная модель передачи знаний. Источниками знаний являются информационные ресурсы сети, как специальным образом подготовленные, так и уже существующие в базовой телекоммуникационной среде, например: базы данных, информационные системы и т.п.

Ключевые слова: дистанционное образование, школа, интернет, телекоммуникации, синхронное, асинхронное и гибридное обучение

ALIZADEH FIDAN

**WORKING SYSTEM FOR USING DISTANCE EDUCATION IN
SECONDARY SCHOOLS
ABSTRACT**

In the 21st century, information and communication technologies have become the most important factor determining the development of society. Informatization of public administration, economic and social spheres, public and individual life of citizens is a necessary condition, the fulfillment of which allows any country to claim a worthy place in modern information civilization.

Distance learning in a broad sense is the process of acquiring knowledge at a distance using modern technologies, the main role of which is played by the Internet. With the development of the World Wide Web that the widespread spread of distance education throughout the world it is associated as a serious alternative to traditional forms of education. And this is quite natural, given the opportunities it provides for students.

Distance education is based on a certain model of knowledge transfer. Sources of knowledge are information resources of the network, both specially prepared and already existing in the basic telecommunications environment, for example: databases, information systems, etc.

Keywords: distance education, school, internet, telecommunications, synchronous, asynchronous and hybrid learning

Redaksiyaya daxil olma tarixi: 15.02.2024

Çapa qəbul olunma tarixi: 24.02.2024

Rəyçi: prof. Pıralı Əliyev

tərəfindən çapa tövsiyə olunmuşdur